

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 214/2024-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara a sudcov Jany Baricovej (sudkyňa spravodajkyňa) a Rastislava Kaššáka v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky **Slovlik, spol. s r. o.**, Štefánikova 12, Trenčín, IČO 31 423 086, zastúpenej advokátkou JUDr. Annou Žedényiovou, Palackého 85/5, Trenčín, proti uzneseniu Krajského súdu v Trenčíne č. k. 23To/24/2023-847 z 9. augusta 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenou Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 6. októbra 2023 domáha vyslovenia porušenia základného práva byť stíhaná z dôvodov a spôsobom ustanoveným zákonom podľa čl. 17 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 23To/24/2023-847 z 9. augusta 2023. Navrhuje napadnuté uznesenie zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Zároveň požaduje priznať jej náhradu trov právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom.

2. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že napadnutým uznesením krajského súdu boli podľa § 319 Trestného poriadku zamietnuté odvolania sťažovateľky a Okresnej prokuratúry Trenčín proti rozsudku Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 1T/103/2021 zo 14. februára 2023, ktorým bola sťažovateľka uznaná vinnou zo spáchania zločinu poškodzovania veriteľa podľa § 239 ods. 1 písm. a) a ods. 5 písm. a) Trestného zákona a odsúdená na trest zákazu vykonávať akúkoľvek podnikateľskú činnosť tri roky.

II. Argumentácia sťažovateľky

3. Sťažovateľka napadnutému rozhodnutiu krajského súdu vytýka (rovnako ako okresnému súdu) prijatý záver, podľa ktorého zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb“) pre vyvodenie trestnoprávnej zodpovednosti predpokladá zistenie tzv. pričítateľnosti konania právnickej osobe ako kauzálneho výsledku konania fyzickej osoby, ktorá vytvorila vôľu právnickej osoby a jej prejav navonok, teda rozhodovala a konala v jej mene, čo ale neznamená, že pričítateľnosť konania je priamo odvodená, resp. vyplýva z vyvodenia trestnoprávnej zodpovednosti fyzickej osoby, ktorá už uvedeným spôsobom v mene právnickej osoby konala. Definícia pričítateľnosti konania právnickej osobe je striktno určená obligatórными znakmi uvedenými v § 4 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb, a teda nie je podmienená vyvodením trestnoprávnej zodpovednosti (zavinením) fyzickej osoby, ktorá za právnickú osobu konala (§ 4 ods. 4 zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb).

4. Podľa názoru sťažovateľky bolo potrebné zo strany konajúcich všeobecných súdov jej zavinenie ako právnickej osoby odvodzovať od zavinenia fyzickej osoby. Až v prípade, ak by bolo preukázané a dôkazmi podložené zavinené úmyselné protiprávne konanie u fyzickej osoby, bolo by možné takéto konanie pričítať aj jej ako právnickej osobe. Nesprávny je preto záver oboch súdov, že pre trestnú zodpovednosť právnickej osoby postačuje iba, ak fyzická osoba podľa § 4 ods. 1 písm. a), b) a c) zákona o trestnej zodpovednosti právnických osôb sa dopustí konania v prospech alebo v mene alebo v rámci činnosti právnickej osoby, bez toho, aby sa skúmalo, či takéto konanie fyzickej osoby je zavinené úmyselné protiprávne konanie.

5. Neobstojí ani argument, že na vyvodenie trestnej zodpovednosti právnickej osoby nie je potrebné určiť, ktorá fyzická osoba konala, resp. vystupovala v jej mene a na jej účet. V prejednávanom prípade bolo zrejmé a preukázané, ktorá fyzická osoba a v akom právnom postavení konala v mene právnickej osoby, a preto bolo potrebné najskôr skúmať konanie tejto fyzickej osoby a až potom z toho odvodzovať trestnú zodpovednosť právnickej osoby založenej na princípe pričítateľnosti.

6. Subjektívne presvedčenie (úmysel) konateľa sťažovateľky v správnosť jeho konania bolo objektivizované jednak závermi civilných súdov v súdnom konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, tak aj vykonanými listinnými dôkazmi oboznámenými prečítaním na hlavnom pojednávaní pred súdom prvého stupňa, kde z týchto dôvodov neexistuje subjektívna stránka – zavinenie v podobe aspoň nepriameho úmyslu, z ktorej by bolo možné následne odvodzovať zavinenie právnickej osoby.

7. Aj okresný súd vo svojom prvom rozhodnutí – oslobodzujúcom rozsudku z 19. apríla 2022, skonštatoval, že u konateľa sťažovateľky ako fyzickej osoby nebola naplnená subjektívna stránka, t. j. zavinenie trestného činu poškodzovania veriteľ'a.

8. Podstatu arbitrárnosti právnych záverov napadnutého rozhodnutia sťažovateľka nachádza v tom, že podľa rozhodnutí všeobecných súdov nie je potrebné skúmať zavinené konanie fyzickej osoby, ktorá konala a vystupovala v mene a na účet právnickej osoby. Podstatu arbitrárnosti skutkových záverov vidí v tom, že tieto nevychádzajú z dôkazov, ktoré boli v prospech sťažovateľky. A napokon arbitrárnosť záveru o úmysle sťažovateľky spočíva v tom, že zo skutkových záverov

nebolo možné vyvodit' úmyselné protiprávne konanie fyzickej osoby, ktoré by bolo možné následne pričítať právnickej osobe, keďže skutkové závery nijak nepreukazujú existenciu aspoň nepriameho úmyslu fyzickej osoby. Úmysel je v rozhodnutiach odvodzovaný iba od účelového prispôsobovania skutkových okolností.

9. Podľa sťažovateľky záver o jej trestnej zodpovednosti, a teda o jej vine je z hľadiska skutkových zistení arbitrárny, nepodložený vykonanými dôkazmi, resp. v hrubom rozpore s nimi. Z odôvodnenia odsudzujúceho rozsudku okresného súdu v spojení s uznesením krajského súdu nie je zrejmé, z ktorých dôkazov bol vyvodený záver o úmyselnom protiprávnom konaní sťažovateľky v kontexte s konaním fyzickej osoby – jej konateľa, a ako v tejto súvislosti boli vyhodnotené dôkazy, a to všetko v kontexte pričítateľnosti konania fyzickej osoby právnickej osobe.

10. Krajským súdom dosiahnutá miera dôkazu, jeho zdôvodnenia a s tým spojeného skutkového záveru nezodpovedá ústavným nárokom na odôvodnenie súdneho rozhodnutia, ktorého výsledkom je trestný postih sťažovateľky. Preto namietaným uznesením krajského súdu boli porušené základné práva sťažovateľky podľa čl. 17 ods. 2 a čl. 46 ods. 1 ústavy a jej právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

11. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základného práva byť stíhaná zákonným spôsobom podľa čl. 17 ods. 2 ústavy, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru uznesením krajského súdu č. k. 23To/24/2023-847 z 9. augusta 2023, ku ktorému malo dôjsť arbitrárnosťou právnych záverov o trestnej zodpovednosti sťažovateľky, skutkových záverov vo vzťahu k spáchaniu skutku a skutkových a právnych záverov o zavinení sťažovateľky.

12. Z čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že právomoc ústavného súdu poskytovať ochranu základným právam a slobodám je daná iba subsidiárne, teda len vtedy, keď o ochrane týchto práv a slobôd nerozhodujú všeobecné súdy. Ochrana ústavnosti teda nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Ústavou vymedzená právomoc ústavnému súdu neumožňuje, aby nahrádzal rozhodovaciu činnosť (právomoc) všeobecných súdov, ak je založená zákonom alebo na základe zákona. Ústavný súd môže uplatniť svoju právomoc až vtedy, ak fyzická alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Ústava ani zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nepripúšťajú, aby si sťažovateľ (tu sťažovateľka) ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených základných práv a slobôd. Naopak, z čl. 127 ods. 1 ústavy jednoznačne vyplýva, že sťažovateľ predtým, ako požiada o ústavnú ochranu ústavný súd, musí vyčerpať všetky (iné) dostupné a účinné prostriedky ochrany svojich práv. Podľa stabilnej judikatúry ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol (môže) domôcť ochrany svojich práv v konaní pred všeobecným súdom vlastnými, dovolenými a v danom prípade Trestným poriadkom ustanovenými procesnými prostriedkami (obdobne I. ÚS 161/02, I. ÚS 79/07).

13. Podľa zistenia ústavného súdu sťažovateľka proti napadnutému uzneseniu krajského súdu č. k. 23To/24/2023-847 z 9. augusta 2023 podala z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku dovolanie (doručené okresnému súdu 9. októbra 2023), ktoré bolo okresným súdom predložené Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) 24. novembra 2023 a o ktorom dosiaľ rozhodnuté nebolo (dovolacie konanie je vedené pod sp. zn. 3Tdo 81/2023). Z obsahu dovolania vyplýva, že sťažovateľka v ňom uplatnila identickú argumentáciu ako v aktuálnej ústavnej sťažnosti.

14. Nie je úlohou ústavného súdu, aby v tomto momente v konaní o ústavnej sťažnosti vyhodnotil alebo prejednal úspešnosť sťažovateľkou podaného dovolania. Bude vecou najvyššieho súdu, aby námietky sťažovateľky v rámci svojej zákonom zverenej kompetencie posúdil a rozhodol o nich, a to vrátane otázky prípustnosti takéhoto mimoriadneho opravného prostriedku v predmetnej veci. Pre ďalší postup a rozhodnutie ústavného súdu bolo podstatné, že sama sťažovateľka tento prostriedok nápravy považovala v jej veci za účinný, o čom svedčí jeho využitie. Sťažovateľka tým v podstate akceptovala subsidiárne postavenie ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd. Avšak podaním dovolania, ako aj podaním ústavnej sťažnosti vedome vytvorila stav „dvojkoľajnosti konania“, keď by o tej istej veci mali súbežne rozhodovať dva orgány súdneho typu (najvyšší súd ako dovolací súd a ústavný súd), čo nie je v podmienkach právneho štátu rešpektujúceho princíp právnej istoty ústavne aprobovateľné. Vzhľadom na skutočnosť, že uplatnenie právomoci dovolacieho súdu v danej veci predchádza uplatneniu právomoci ústavného súdu, ústavný súd považuje podanie ústavnej sťažnosti pred rozhodnutím dovolacieho súdu za predčasné. Ústavný súd môže prijať ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie a meritórne o nej rozhodnúť až vtedy, ak príslušné orgány verejnej moci už nemajú možnosť namietaný stav zásahu do základných práv alebo slobôd napraviť (obdobne IV. ÚS 195/2010, I. ÚS 568/2020).

15. Súčasťou konštantnej judikatúry ústavného súdu je aj právny názor, podľa ktorého vyčerpanie všetkých opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi (tu sťažovateľke) na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných právnych predpisov, neznamená samotné podanie oprávnenou osobou, ale až rozhodnutie o ňom príslušným orgánom verejnej moci (IV. ÚS 177/05, IV. ÚS 180/2010). Iba za predpokladu, že sťažovateľ využil všetky jemu dostupné právne prostriedky súdnej a inej ochrany svojho základného práva alebo slobody a nebol s ich uplatnením úspešný, môže predložiť – s použitím ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy – namietané porušenie tohto základného práva alebo slobody ústavnému súdu. K tomu treba dodať, že sťažovateľka nemá podľa ústavy, zákona o ústavnom súde a stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na výber, ktorý z oboch ústavne existujúcich systémov súdnej ochrany využije, ale je povinná postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú je kompetentný ústavný súd. Toto „poradie“ sa nedá sťažovateľkou ovplyvniť a jeho vnútorná logika vychádza z toho, že aj všeobecné súdnictvo je zodpovedné za ochranu základných práv a slobôd na úrovni jeho právomocí (čl. 142 ods. 1 ústavy).

16. Ústavný súd už zaujal názor (napr. I. ÚS 169/09, I. ÚS 289/09, IV. ÚS 49/2010, IV. ÚS 145/2010), že v prípade podania mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania) a súbežne podanej ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy je takáto sťažnosť považovaná za prípustnú až po rozhodnutí o dovolaní. Jednoznačne to vyplýva aj z poslednej vety § 124 zákona o ústavnom súde.

17. Predčasnosť ústavnej sťažnosti však v okolnostiach danej veci vyplýva najmä z toho, že pri náprave tvrdeného zásahu do základných práv alebo slobôd sťažovateľky by bolo v rámci konania o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy z preskúmania ústavným súdom vynechané rozhodnutie o poslednom procesnom prostriedku, ktoré sťažovateľke zákon na ochranu jej základných práv alebo slobôd v konaní, ktoré dosiaľ prebieha, poskytuje. Navyše, v ďalšom priebehu konania bude musieť byť rešpektovaný buď právny názor vyslovený v namietanom rozhodnutí, alebo (v prípade, ak bude sťažovateľka úspešná v dovolacom konaní) právny názor súdu dovolacieho.

18. Pokiaľ sťažovateľka opodstatnenosť a prípustnosť podania ústavnej sťažnosti súbežne s využitím mimoriadneho opravného prostriedku (dovolania) vyvodzovala z právnych záverov nálezu ústavného súdu č. k. III. ÚS 505/2022-41 z 27. októbra 2022, ústavný súd v intenciách sťažnostnej argumentácie v podanej ústavnej sťažnosti v prvom rade prízvukuje, že sťažovateľka môže dovolanie smerovať aj proti odôvodneniu napadnutého rozhodnutia (v súhrne rozhodnutí oboch konajúcich súdov) z hľadiska požiadaviek na odôvodnenie zodpovedajúce kritériám spravodlivého procesu (vo vzťahu k všetkým okolnostiam podstatným pre rozhodnutie), ktorého súčasťou je právo na obhajobu [dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku], čo vyplýva aj z novej judikatúry ústavného súdu, v zmysle ktorej dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku nezodpovedá právo na obhajobu len vo formulačnom rozsahu čl. 50 ods. 3 ústavy (primeraný čas na prípravu obhajoby a možnosť obhajovať sa sám alebo prostredníctvom obhajcu), ale aj obhajobné práva v kontexte spravodlivého procesu podľa čl. 6 dohovoru, a teda aj v rozsahu čl. 46 ods. 1 ústavy (s odrazom najmä v § 34 Trestného poriadku; porov. sp. zn. IV. ÚS 546/2020 z 23. februára 2021 – publikované v Zbierke náleзов a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky pod č. 18/2021, v obsahovej nadväznosti aj napr. II. ÚS 411/2021, IV. ÚS 555/2021, I. ÚS 343/2022, IV. ÚS 355/2023).

19. Podstata obsahovej povahy dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku v kontexte aktuálnej judikatúry ústavného súdu spočíva v tom, že v dovolaní síce nemožno namietat samotné skutkové zistenia (tento záver korešponduje so závermi vyjadrenými v citovanom náleze č. k. III. ÚS 505/2022-41 z 27. októbra 2022), možno však v rámci neho namietat závažné porušenie obhajobných práv arbitrárnym odôvodnením (alebo jeho úplnou absenciou) vo vzťahu k podstatnej okolnosti pre meritórne rozhodnutie, čo si (aj vzhľadom na zákonnú úpravu odvolacieho prieskumu v trestnom konaní, osobitne pri skutkových okolnostiach a ich dôkaznom hodnotení) pre naplnenie princípu subsidiarity právomoci primárne vyžaduje náležité uplatnenie predmetných (adresne vecne orientovaných) odvolacích námietok a v nadväznosti na to adresný dovolací atak proti odôvodneniu rozhodnutia odvolacieho súdu pri vyrovnaní sa s uplatnenými odvolacími námietkami [z takého uhla pohľadu obdobného prieskumu v konaní o ústavnej sťažnosti ústavný súd interpretuje aj dôvod prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku, nazerá teda na súdny procesný priestor a spravodlivý proces na jeho teritóriu širokospektrálne]. Z hľadiska dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku ide však o prieskum obhajobného atribútu spravodlivého procesu spočívajúci vo vyhodnotení dovolacím súdom, či sa skôr konajúce súdy spoľahlivo a nearbitrárne vyrovnali v odôvodnení svojich rozhodnutí s otázkami podstatnými pre rozhodnutie, čo zodpovedá obhajobným právam obvineného. V tom je paralela s posudzovaním predmetných okolností ústavným súdom (keď ochrancom ústavnosti je aj všeobecný, najmä najvyšší súd), pričom nad uvedený rámec

pri prostriedkoch nápravy (vrátane konania o ústavnej sťažnosti) ísť nemožno (teda považovať ústavný súd za skutkový súd, aj keď môže posúdiť, či najvyšší súd postupoval skôr popísaným spôsobom s dostatočnou relevanciou). V dôsledku procesného atribútu spravodlivého procesu z hľadiska ústavy aj dohovoru (ktorého integrálnou súčasťou v trestnom konaní je neporušovanie práv obhajoby zásadným spôsobom) spočívajúceho v náležitom odôvodnení podstatných okolností pre rozhodnutie (odsudzujúci rozsudok) to ani nie je v naznačenom zmysle nevyhnutné. Pokiaľ ide o sťažovateľkou citované rozhodnutie ústavného súdu č. k. III. ÚS 505/2022-41 z 27. októbra 2022, aktuálne konajúci senát ústavného súdu s odkazom na svoje uznesenie č. k. I. ÚS 182/2023 z 23. marca 2023 (body 18 a 19) sa od už skôr nastolenej judikatúrnej línie, ktorá eliminuje neadekvátny prístup štylizovania ústavného súdu do pozície skutkového súdu na úrovni odvolacieho konania, neodkláňa (rovnako tak aj napr. uznesenie č. k. IV. ÚS 417/2023-13 z 5. septembra 2023).

20. Vychádzajúc z postavenia ústavného súdu ako nezávislého súdneho orgánu ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy), ktorý nie je alternatívnou ani mimoriadnou opravnou inštanciou vo veciach patriacich do právomoci všeobecných súdov (II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96), ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľky pri jej predbežnom prerokovaní odmietol pre nedostatok právomoci podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde (keďže rozhodovanie o podanom dovolaní sťažovateľky patrí do právomoci dovolacieho súdu).

21. Pretože ústavná sťažnosť sťažovateľky bola ako celok odmietnutá, bolo bez právneho významu zaoberať sa jej ďalšími požiadavkami uvedenými v návrhu na rozhodnutie, rozhodovanie o ktorých je podmienené vyslovením porušenia základného práva alebo slobody, k čomu v tomto prípade nedošlo.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. apríla 2024

Miloš Maďar
predseda senátu